

לשמור עליה גם בלי הלידה שלא תרד ותאכל, וסופו באונס, שלא אכלה אלא הזיקה במי הלידה, שזה אונס, כיון שלא ידעו הבעלים שתלד שם.

כי תיבעי לך, אליבא דמאן דאמר תחלתו בפשיעה וסופו באונס פטור, מאי?

מי אמרינן: כיון דתחלתו בפשיעה וסופו באונס הוא, הרי הוא פטור.

או דלמא: הכא, כולה בפשיעה הוא! דכיון דקא חזי דקריבה לה למילד, שהיות והבעלים רואים שהיא קרובה ללדת, אם כן, איבעי ליה לנטוריה, הם היו צריכים לשומרה,

ולאפטמורי בגוה, היה צריך להזהר בה ח-ב ביותר, אף מכך שלא תלד שם, והרי זו פשיעה גם לגבי הלידה.

ומסקינן: תיקו!

לגינה הזאת. ולכן, לא די לה עכשיו בנעילה כראוי ככל הבהמות, דהיינו בשמירה מועטת, אלא היא צריכה שמירה מעולה.

וכיון שאתה לא שמרת אלא שמירה רגילה, הרי זו פשיעה לגביך, וחייב אתה בנוזקה. (67)

שנינו במשנה: **ירדה כדרכה והזיקה, משלמת מה שהזיקה.**

בעי רבי ירמיה: ירדה כדרכה, והזיקה ב"מי לידה", שילדה שם וולד, והזיקה ב"מי הלידה" היוצאים בשעת לידה, את התבואה. מהו? האם חייבים הבעלים לשלם?

ומבארת הגמרא את צידי הספק:

אליבא דמאן דאמר תחלתו בפשיעה וסופו באונס חייב, לא תיבעי לך שודאי הוא חייב, משום שתחילתו היה בפשיעה, שהיה צריך

והרשב"א הקשה על פירוש זה. שאם כן, כל שהבהמה רועה פעם אחת בשדה אחת, היא חייב לעולם על אותה שדה, אף שנעל בפניה כראוי! והביא בשם הראב"ד לפרש באופן אחר, ש"חזרה שלא לדעת" היינו, שהבעלים העבירו אותה ליד אותה גינה, ונפלה שם פעם שניה, או שלא נעלו בפניה כראוי ויצאה ונפלה שם שנית, שעל אף שהנפילה היא באונס, מכל מקום, בבהמה זו הנפילה היא קרובה לפשיעה. כי היות הורגלה לשם, היא תעשה כל תחבולה, ואפילו להפיל את עצמה לשם. והבעלים היו צריכים לזהר ולא להוליך אותה באותה דרך אלא אם כן יאחזו בה בכח או לנעול בפניה כראוי.

והראב"ד בהשגות מפרש, שהבעלים נעלו בפניה כראוי, ונפל הגרד באונס והבהמה יצאה. והבעלים יודעים מכך אך אינם יודעים להיכן יצאה. שבבהמה רגילה היה פטור, אך בבהמה

67. כן כתב רש"י. והים של שלמה [יז] ביאר את דבריו, שבשלמא בהמה אחרת, דיה בשמירה פחותה, שאפילו אם תברח יתכן שלא תיכנס לשדות אחרות, כיון שאינה רגילה לילך לשם. אבל בהמה זאת, אם תברח, ודאי תרוץ לאותה שדה שהורגלה שם. לכן לא די לה בשמירה פחותה.

אולם החזון איש [ו ב] כתב לדעת רש"י, שהביאור הוא, כיון שהורגלה ללכת לשם, היא תתעקש להפיל את הדלת בשארית כוחה כדי להגיע לשם. ולכן לא מספיק לה אלא שמירה בדלת שלא תוכל בשום אופן להפילה [גם הרשב"א מפרש כן לפי שיטה זו].

וכתב, שלשון הגמרא "כל אימת דמשתמטא להתם רהטא" לא משמע כן. אלא היה לה לומר, לפי הפירוש הזה, "כל טצדקי דמצי למיעבד", כדלעיל נו א.

שנינו במשנה: **כיצד משלמת מה שהזיקה?** שמין בית סאה באותה שדה כמה היתה יפה וכמה היא יפה.

והוינן בה: **מנא הני מילי** שהשומא אינה לפי שווי הערוגה שאכלה כשלעצמה, אלא רק בשומא ביחס לשטח של בית סאה באותה שדה, כמה שוה כולה פחות, לאחר ההיזק של הערוגה.⁽⁶⁸⁾

אמר רב מתנה: דאמר קרא [שמות כב ד] **"ובער בשדה אחר"** — מלמד ששמין את הנזק על גב, ביחס אל שדה אחר.

ומקשינן: הרי האי קרא **"ובער בשדה אחר"**, הלא **מבעי ליה**, יש בו צורך כדי לדרוש ממנו, שדוקא כאשר הזיקה בשדה של אדם אחר הוא חייב, **לאפוקי**, ולהוציא אם הזיקה ברשות הרבים, שהוא פטור. ואם כן, כיצד אפשר לדרוש ממנו גם ששמין על גב שדה אחר?

ומתריצין: **אם כן**, אילו המקרא היה בא רק למעט רשות הרבים, **לכתוב רחמנא "ובער בשדה חבירו"**.

אי נמי היה לו לכתוב **"ובער שדה אחר"**.

מאי, מדוע אמר הכתוב **"בשדה אחר"**? כדי לדרוש גם זאת, **ששמין על גב שדה אחר**.

ומקשינן: **ואימא**, מדוע לא נאמר, שכוליה קרא **להכי הוא דאתא!** שהפסוק בא רק לדרוש ששמין על גב שדה אחר, ואילו הדרשא השניה, **"לאפוקי רשות הרבים"**, **מנלן?**

ומשנינן: **אם כן**, ש"בשדה אחר" בא רק ללמד את צורת התשלום של הנזק, **לכתביה רחמנא** "בשדה אחר" **גבי תשלומין**, היכן שהתורה מדברת על תשלומי הנזק. וכך יאמר הכתוב **"מיטב שדהו ומיטב כרמו ישלם בשדה אחר"**.

למה לי דכתביה רחמנא, מדוע כתבה זאת התורה **גבי "ובער"**, שמדובר בו בענין הנזק שעשתה הבהמה?

שמע מינה תרת! שני דברים בא הכתוב ללמד, שדוקא אם הזיקה בשדה אחר ולא כאשר הזיקה ברשות הרבים, וששמים על גב שדה אחר.

והוינן בה: מה שנאמר במשנה שמין בית סאה באותה שדה, **היכי שיימינן?** כיצד מעריכים את שווי אותה בית סאה?

שהתורה גילתה לנו שאם אכלה פירות ערוגה זו, ההיזק מתייחס אל כל השדה, והחפץ הניזוק הוא השדה ולא הערוגה לבדה, ולפיכך שמין את השדה כמה נפחתה על ידי גרעון הפירות של ערוגה זו.

והנפקא מינה לדינא, הוא במקום שהפירות שייכים לאדם אחד, והשדה לאדם אחר. או כשאין לניזק אלא ערוגה זו בלבד.

שאם הוא דין שנאמר באופן השומא של

זו, חייב, כיון שהיה לו לידע שחזרה לאותה גינה [על פי ביאור החזון איש שם].

68. כתב החזון יחזקאל [תוספתא ו י]: יש לחקור בעצם הדין ששמין על גב שדה אחר, האם הוא רק דין באופן השומא של תשלומי הנזק, שכדי שלא יפסיד המזיק הרבה אם ישומו את הדבר הניזוק לבדו, אמרה תורה שישומו אגב שדה אחר. או שהוא דין בעצם הנזק,

ומביאה הגמרא מחלוקת אמוראים, כיצד נעשית השומא:

אמר רבי יוסי בר חנינא: שמים סאה **בששים סאין**.⁽⁶⁹⁾ לא מעריכים כמה שוה בית סאה אחד בפני עצמו, לפי שאז מפסיד המזיק, כי בית סאה בפני עצמו מחירו יקר, היות ואנשים אינם מוכרים בדרך כלל חלקת שדה כה קטנה של בית סאה אחד, ועני שאין ידו משגת לקנות רק שדה של בית סאה, משלם עליה ביוקר, וממילא גם הערכת הנזק של חוסר ערוגה אחת באותה שדה, גבוהה.

אלא עושים שתי שומות. תחילה מעריכים כמה שוה שדה של ששים סאה, ולפי זה מחשבים באופן יחסי את השווי של בית סאה אחד. ואז מעריכים כמה פחת שוויה של הבית סאה בגלל חוסר הערוגה הזאת שאכלה הבהמה.⁽⁷⁰⁾

[ולא מחשבים ישר את הערוגה ביחס לשדה של ששים סאה, כי אז הניזק היה מפסיד לגמרי, שחוסר ערוגה אחת בשדה כל כך גדולה אינו ניכר כלל, והשדה אינה נפחתת משוויה בשל כך. אבל ביחס לבית סאה אחד, ניכר החסרון. ולכן נקטה המשנה ששמין בית סאה באותה שדה. רש"י].

רבי ינאי אמר: שמים **תרקב**, חצי סאה, **בששים תרקבים** [חצאי סאה]. כלומר שלשים סאה.

וגם לדבריו עושים שתי שומות, שמעריכים תחילה כמה שוה שדה של שלשים סאה [ולא של ששים סאה, כי אז היה מפסיד הניזק, שמחיר שדה של ששים סאה הוא נמוך, היות ואין עליה קופצים, כי היא גדולה יותר מדי לאדם רגיל, וקטנה יותר מדי לאדם עשיר. וממילא הערכת הנזק גם כן נמוכה].

הנזק, הרי גם באופן זה יש מקום לשומא כזו. אבל אם הוא דין בהערכת עצם הנזק, אז אם אין לניזק אלא ערוגה זו בלבד, אי אפשר לייחס את ההיזק לשדה שאינו של הניזק אלא הנזק הוא אותה ערוגה בלבד.

וראה בחידושי מרן רי"ז הלוי [עמוד 160] שתלה בחקירה זו את השאלה כיצד יהיה הדין בגזילה?

כי אם הוא דין בשומת הנזק, גם בגזילה שמין כן. ואם הוא דין בעצם הנזק, שאנו מייחסים את ההיזק לכל השדה, לא שייך לומר כן אלא במזיק. אבל בגזילה, החיוב הוא להשיב את הגזילה עצמה או את דמיה, ולא את מה שהפסיד לנגזל על ידי הגזילה.

והחזון יחזקאל שם כתב שנחלקו ראשונים בחקירה זו.

כתב החזון איש [ו ג]: יש לעיין, היכא שקלקל כותל ביתו, ואם נעשה שומא אגב כל הבית לא נפחת כלל כספו. ואם כן, כיצד נשום את הנזק? ונראה, כיון שבית אינו עומד למכירה בדרך כלל, אלא לתקן את בדקיה, משלם מה שחברו מפסיד בהוצאות התיקון. והביא שם ראיות לזה.

69. כתב הראב"ד: ולא ידעתי זה השיעור מאין יצא להם ושמא קבלה היתה בידם. והרמב"ם בפירוש המשניות כתב: ואמנם שיערו זה בששים, כמו שרוב השיעורים אצלנו בששים, כמו שנבאר במסכת חולין.

70. כתב הים של שלמה [יח]: מרש"י בסוף העמוד משמע שמשערין כאילו היה מוכר את

מיתבי מהא דתניא: אכלה קב או קביים
 [קב הוא ששית סאה], **אין אומרים תשלם**
דמיהן לפי שווים בשוק, אלא רואין אותה
כאילו מה שאכלה היא ערוגה קטנה,
ומשערים אותה.

ומוכיחה הגמרא: מאי **לאו**, האם אין כוונת
 הברייתא לומר, שמשערים את אותה ערוגה
 קטנה **בפני עצמה**, ולא ביחס לשדה אחר.

ולאחר שמעריכים את שווי השדה של
 שלשים סאה, מחשבים את השווי של בית
 סאה אחד, (71) ומעריכים את הפחת בשווי
 הבית סאה כתוצאה מאכילת הערוגה.

חזקיה אמר: קלח בששים קלחים. עושים רק
 שומא אחת בלבד, מעריכים את מה שהיא
 אכלה ביחס של פי ששים ממנו, (72) דהיינו
 כמה פחתו כל הפירות שהם פי ששים
 משוויו של הפרי הנאכל, כתוצאה
 מהאכילה. (73)

אלא "בשדה אחר", דהיינו שומא אחת, ששמין
 מה שהזיק אגב שדה אחר, וגם במשנה לא נזכר
 שתי שומות?

ועוד, דלמאן דאמר קלח בששים קלחים,
 שמשערים את מה שניזוק ביחס לפי ששים
 ממנו, למה נזכר כלל במשנה בית סאה?

וביירו באופן אחר, ש"שמין בית סאה
 באותה שדה" שנאמר במשנה, היינו שהבית סאה
 עצמו נאכל, ושמין אותו ביחס לכל השדה. ולפי
 שהמשנה לא פירשה ביחס לאיזה גודל של שדה
 שמין את הבית סאה, לכן שואלת הגמרא "היכי
 שיימינן".

ומפרש רבי יוסי בר חנינא ששמין את הסאה
 ביחס לששים סאין, ואם אכלה פחות מסאה או
 יותר מסאה אין משערינן אותו ביחס לפי ששים
 ממנו אלא ביחס לנזק של סאה בששים [כגון אם
 הפחת של ששים סאה שנאכל ממנו סאה הוא
 מאה שקלים הרי בחצי סאה הוא חמשים שקל].

ואילו רבי ינאי אמר שמשערינן לפי תרקב
 בששים תרקב, ולאחר מכן משערינן את הסאה
 שנאכלה [או פחות או יותר] לפי הפחת של
 תרקב ביחס לששים תרקב וכמו לרבי יוסי בר
 חנינא. אלא שבשומא זו מרויח המזיק יותר
 מהשומא של סאה בששים סאין. כי קרחת של
 תרקב אינה ניכרת בשדה של שלשים סאה כמו

השדה ממש לחלוטין עם התבואה שעליה. ואין
 נראה, שאם כן יפסיד הניזוק יותר מדאי,
 שמסתמא הלוקח שדה לצמיתות אינו מקפיד על
 חסרון מועט של אחד מששים מהפירות של
 עונה אחת. אלא משערינן כאילו מוכר השדה
 לפירותיה בלבד.

71. בתחילה שמין מה ששוה תרקב ביחס
 לששים תרקב, ולפי זה מחשבים שווי של בית
 סאה אחד, מהרש"א.

והיה יכול לנקוט סאה בשלושים סאה אלא
 שרצה לנקוט שיעור ששים כמו רבי יוסי בר
 חנינא, שאמר סאה בששים סאה, ולכן נקט גם
 הוא תרקב בששים תרקב. מהר"ם שיף.

72. ובית סאה דקתני במשנה, היינו שאכלה בית
 סאה, ולא לענין השומא. מהר"ם שיף.

73. כל הסוגיא התבארה על פי רש"י. והקשו
 עליו התוס': מה שואלת הגמרא בתחילת הסוגיא
 "היכי שיימינן", והלא המשנה מבארת זאת יפה,
 ששמין את הערוגה ביחס לבית סאה באותה
 שדה?

ועוד, שפירש שעושים שתי שומות. והיכן
 מצינו שתי שומות הללו, והרי בפסוק לא כתוב

ולאדם בינוני, וכל שכן לעשיר זה מעט מדי. ועוד, שחסרון של קב אחד אינו ניכר בתוך שדה של ששים קבים. (74)

ולא כור בששים כורין. אם אכלה כור תבואה, אין שמין אותו ביחס לשדה של ששים כור, **מפני שפונם מזיק.** המזיק מפסיד מזה, כי שדה של ששים כור מחירה גבוה, מאחר וקשה להשיג שדה כל כך גדולה, ואדם עשיר הרוצה לקנות שדה כזו מוכן לשלם עליה הרבה יותר מערכה. ועוד, שהנזק הוא גדול, היות וחסרון של כור שלם ניכר מאוד בשדה.

אלא שמין כל סאה שנאכלה, ביחס לשדה של ששים סאה. (75)

מתקיף לה רב הונא בר מנחה: אם כן, שהשומה היא סאה בששים סאין, **האי "ולא**

וקשה לכל האמוראים דלעיל, שמפרשים את השומא שהיא ביחס לשדה אחר?!

ומתריצין: **לא** כך היא כוונת הברייתא, אלא כוונת הברייתא היא לומר, שמשערים אותה ערוגה **בששים**, וכפי שמבארים האמוראים דלעיל, כל אחד לשיטתו.

תנו רבנן: אין שמין קב מפני שמשביחו, ולא בית כור [שלשים סאה] מפני שפונמו.

והוינן בה: **מאי קאמר התנא בברייתא?**

ומשנינן: **אמר רב פפא: הכי קאמר: אין שמין קב בששים קבים,** אם אכלה קב, אין שמין אותו ביחס לשדה של ששים קבים, **מפני שמשביחו מזיק!** המזיק מרויח מכך, כי שדה של ששים קבים מחירה נמוך, מאחר ואין עליה קופצים, כי לעני זה הרבה מדי,

סאה שלא נתבארה במשנה. ועוד כתב, שגם לשון הפסוק משמע שיש שתי שומות, שכתוב "בשדה אחר". ואם היתה רק שומא אחת של אותה ערוגה שנאכלה ביחס לאותה שדה, אין זה שדה אחר. אלא על כרחך שמין גם את הבית סאה עצמה ביחס לשדה אחר שגדולה ממנו פי ששים.

והמהר"ם שיף כתב שאפשר שילפינן שתי שומות לפי שהיה יכול הכתוב לומר "ובער שדה חברו" וכתב "בשדה אחר", ויש כאן שני שינויים, ללמד על שתי שומות.

74. זה דלא כחזקיה, שתמיד משערין ביחס לפי ששים ממנו, ולא קשה עליו מכאן. כיון שלמסקנא לא נשאר הפירוש של רב פפא. שיטת הקדמונים.

75. כן כתב רש"י. וכוונת רש"י באכלה כור

קרכת של סאה בששים סאים [ומה שנקטה המשנה בית סאה, לא לענין הערכת הפחת של בית סאה ביחס לשדה אחר אלא כדוגמא של אכילת הבהמה כמות של בית סאה].

וחזקיה אמר, שתמיד משערין את מה שנאכל ביחס לפי ששים ממנו. [וגם לשיטתו, בית סאה שנאמר במשנה היינו שאם אכלה בית סאה משערין בששים סאה, וכן בכל כמות משערין בפי ששים ממנו] תוס' ד"ה שמין.

ועל קושיית התוס' לרש"י, היכן מצינו ששתי שומות, כתב הפני יהושע שרש"י דייק כן מלשון המשנה שנקטה "בית סאה באותה שדה" ולשון "באותה שדה" מיותר, לכך משמע לרש"י ש"באותה שדה" קאי על שומת הבית סאה עצמה, ששמין אותה לפי ערך כל השדה, והיינו בששים.

וכתב עוד, שבזה מיושב מה שהקשתה הגמרא "היכי שיימינן" על שומא זו של הבית

אני ראייתי את הדקל, ותלתא תאלתא בקינא
הוון קיימי, היו שם שלשה דקלים זה ליד זה,
כאילו היו ב"קן" אחד, והוון שוון מאה זווין,
שלשתם היו שוויים מאה זווין. ולכן, זיל הב
ליה, שלם לו, תלתין ותלתא ותילתא,
שלשים ושלשה זווין ועוד שליש זווין, דהיינו,
שליש ממאה זווין.

אמר המזיק: ללכת לדין לגבי ריש גלותא,
דדאין דינא דפרסא, (77) שהוא דין לפי דין
הפרסים, שלא לפי דין תורה, למה לי ללכת
לידון לפניו?! שהרי לפי דין תורה אין שמיין
את הדקל בפני עצמו, אלא ביחס לשדה
אחר. (78)

אתא, הלך ובא המזיק לקמיה דרב נחמן.

אמר ליה רב נחמן: בששים צריך לשום את
הדקל, ביחס לשטח של ששים דקלים כדין
המשנה שלנו.

אמר ליה רבא לרב נחמן: אם אמרו במשנה
ששמיין בששים בנזקי ממונא, כשהבהמה
שלו אכלה והזיקה, האם יאמרו כן גם בנזקי
גופו, כשהוא עצמו הזיק בידים, שקצץ את
הדקל. והרי היזק שעושה האדם בעצמו הוא
דבר יותר חמור, ושמא בכגון זה לא הקילו
על המזיק לשום בששים!?

בית כור" ש אמרה הברייתא, אין זה לשון
נכון, אלא "ולא כור" מיבעי ליה, כך היה
צריך התנא לומר, בדומה לרישא, שנאמר
בה "אין שמיין קב" ולא נאמר "בית קב"?

ומתצינן: אלא, אמר רב הונא בר מנח
משמיה דרב אחא בריה דרב איקא: הכי
קתני:

אין שמיין קב בפני עצמו, כמה שוה אותו
קב שאכלה, מפני שמשביח ניזק. שהניזק
מרויח, שהרי הוא שוה הרבה.

ולא קב בבית כור, אין שמיין את הקב ביחס
לבית כור, מפני שפוגם ניזק. הניזק מפסיד
בשומא כזאת, כי חסרון של קב אחד אינו
ניכר בשדה של בית כור.

אלא בששים. שמיין את הקב ביחס לששים
קבים. (76)

ומביאה הגמרא מעשה בההוא גברא, דקין
קצץ קשבא דקל מחבריה.

אתא לקמיה דריש גלותא, לתבוע אותו לדין
על הפסד הדקל.

אמר ליה הריש גלותא למזיק: לדידי חזי לי,

77. כך פירש רש"י. ותוס' הביאו שיש מפרשים
שדן כאילו הוא דקלא פרסאה, שמבואר לקמן
בגמרא שמשערין אותו בפני עצמו בגלל
חשיבותו.

אולם לפי הערוך, שמפרש שקשבא הוא
עצמו דקלא פרסאה, לא יתכן לפרש כן [שאם כן
הרי דן כראוי] תוס' ד"ה דדאין.

78. והטעם של הריש גלותא משום שרק בנזקי

שמשערין של סאה ממנה ביחס לששים סאה.
אבל באכלה קב משערין אותו ביחס לסאה ולא
ביחס לפי ששים ממנו. מהר"ם שיף.

76. כתב הרשב"א: וזה כחזקיה. ומה שלא
מקשה כאן לרבי יוסי בר חנינא ולרבי ינאי,
משום שאינו מפורש בברייתא אלא אוקימתא
היא כדי לתרץ הברייתא.

גופו, נפרש כך. ואין לך כל ראייה לחלק בין נזקי גופו לנזקי ממונו!

דתניא: בהמה שנכנסה לרשות לרשות הניזק, וקטמה חתכה את ראשה של נטיעה [אילן צעיר].

רבי יוסי אומר: גוזרי גזירות שבירושלים, דיינים שהיו קונסים לשלם אפילו יותר מהחוב, היו **אומרים:** התשלום על הנזק של קטיעת ראש של נטיעה בת שנתה — שתי כסף. ועל קטימת ראשה של נטיעה בת שתי שנים — ארבעה כסף.⁽⁸⁰⁾

אכלה הבהמה את התבואה חזיו, בעודה שחת:

רבי יוסי הגלילי אומר: נידון במשווייר שבו.⁽⁸¹⁾

ממתינים לראות את מה שנשאר בשדה, כמה יהא שוה כשיגדל ויגיע לקציר, ולפי זה הוא משלם על מה שנאכל.

אמר ליה אבוי לרבא: בנזקי גופו מאי דעתך, שאתה סבור שאין שמין בו בששים, הרי זה משום שדייקת כך מברייתא,⁽⁷⁹⁾ **דתניא:** המבכיר, המשחית ומכלה ברמו של הבירו, כשהענבים הם בשלב של סמדר, שהן עדיין קטנים, מיד בתחילת הפריחה, רואין אותו כמה היתה יפה, כמה היה שוה הכרם קודם לכן, וכמה היא יפה לאחר מכן לאחר הנזק.

ואילו בששים לא קתני! שמיו את מה שהשחית ביחס לפי ששים ממנו. הרי שבנזקי גופו לא נאמר הדין של ששים?

אך אין מכך ראייה.

כי אטו, האם גבי נזקי בהמתו, נמו, מי לא תניא כי האי גוונא?

הרי מצינו ברייתא העוסקת בנזקי ממונו, שלא מזכירה את הדין של שומא בששים, ובכל זאת אנו מפרשים אותה שלכך נתכוונה הברייתא. ואם כן, גם בברייתא של נזקי

ממונו משערים בששים, ולא בנזקי גופו, וכדאמר רבא לקמן. ר"י מלוניל.

והרא"ש כתב, שהריש גלותא סבר שכל אילן נחשב כפירות גמורים שנישומים בפני עצמם. ולפי האמת רק אילן שנגמר גידולו והגיע לכך שאם יעקרוהו וישתלוהו במקום אחר יתקיים, הוי כפירות גמורים. [והרא"ש לשיטתו בביאור "דקלא ארמא" ו"דקלא פרסאה" לקמן נט א ראה שם הערה 90].

79. שמסברא בעלמא לא היה חולק רבא על רב נחמן שסובר שאין חילוק בין נזקי גופו לנזקי ממונו. מהדורא בתרא.

80. וגזרו כן משום ישוב ארץ ישראל. שיטה

מקובצת כתובות [קה א] בשם תלמידי הרשב"א. וכתב בתוס' רבינו פרץ, שהם אינם חולקים על הדין שמשערין בששים, אלא שהחמירו יותר, שלכל הפחות ישלם שתי כסף, ואפילו אם על ידי השומא של ששים לא יגיע לסכום זה. אבל אם על ידי השומא של הששים יגיע ליותר משתי כסף, ישלם יותר.

81. ואם נתקלקלו אחר כך שאר הערוגות משדפון או שאר תקלות אינו צריך לשלם כלום. ולרבנן, הסוברים "רואין כמה היתה יפה" ושמן את הנזק לפי השווי של השדה עכשיו, אין חילוק, וגם אם נתקלקלו בסוף שאר הערוגות צריך לשלם. ים של שלמה [יח].

וחכמים אומרים: לא שמים את התבואה עצמה שנאכלה, אלא **רואין אותה** את הקרקע **כמה היתה יפה** כמה היתה שוה לימכר כשהיא עם השחת, **וכמה היא יפה** עתה לאחר ההיזק, ומשלם את ההפרש.

וחכמים אומרים: **רואין כמה היתה יפה**, כמה היה שוה הכרם לימכר כשהוא סמדר, **וכמה היא יפה** עתה, לאחר שנאכלו הענבים, ומשלם את ההפרש [וזה פחות מאשר מחייב רבי יהושע].

ט-א אכלה הבהמה **סמדר**, שהם ענבים שלא בשלו:

רבי יהושע אומר: **רואין אותן כאילו הן ענבים** בשלים לגמרי, **שעומדות ליבצר**, ולפי זה הוא משלם. (82)

רבי שמעון בן יהודה אומר **משום רבי שמעון:** **כמה דברים אמורים** שמעריכים את הנזק ביחס לכל הכרם, **בזמן שאכלה לולבי גפנים**, כשעדיין לא פרחו הענבים [והוא שלב לפני סמדר], **ויחורי תאנים**, לפני פריחת התאנים. **אבל אם אכלה פגים** בתאנה **או בופר בענבים**, שכבר גדלו והגיעו לגודל

הוא מודה ששמין אותן אגב הקרקע כמה, היתה שוה עם ענבים בשלים וכמה היא שוה בלעדיהם [וחכמים חולקים רק כשעושים את השומא לפי שווי הענבים עכשיו, ולא כאילו הם בשלים].

והוכיחו כן מרבי שמעון לקמן, שגם הוא אומר בפגים ובוסר שרואין אותן כאילו הן ענבים עומדות ליבצר, ושם ודאי אין הכוונה שמשערין אותן בפני עצמן אלא אגב הקרקע, שהרי הם צריכין עדיין לקרקע, ורבי שמעון לא אמר במשנה שמשלם את שווי הפירות עצמן אלא רק בפירות גמורים שאין צריכין לקרקע. תוס' ד"ה אכלה.

והים של שלמה [יט] תמה עליהם, שזה שני הפכים! שלענין התשלום מתייחסים כאילו הן פירות גמורים ואילו לגבי צורת השומא דנים אותם כפירות שלא נגמרו, ושמין אותן אגב הקרקע. ואיפכא מסתברא, שלענין צורת השומא הם נחשבים כפירות גמורים ושמים אותם בפני עצמן, ולענין התשלום אין לשלם עליהם יותר משווים.

וגם רש"י אינו מפרש כהתוס', אלא שלפי רבי שמעון בפגים ובוסר שמים אותם בפני עצמם ולא אגב הקרקע [וכך נתבאר בפנים].

82. התוס' מבארים שרבי יהושע מחמיר יותר מרבי יוסי הגלילי, שאינו נידון במשויר שבו. אלא, אפילו נתקלקלו שאר הענבים, בכל זאת משלם עליהם כאילו היו בשלים לגמרי.

ועוד כתבו, שהטעם שנקט רבי יהושע סמדר ולא נקט תבואה שהיא בשלב המקביל לסמדר, כמו הרישא במחלוקת רבי יוסי הגלילי וחכמים, הוא משום שדוקא בענבים סובר רבי יהושע שאינו נידון במשויר שבו, היות וענבים לפעמים אלו מתקלקלים ואלו ניצולים ואין הוכחה מאלו על אלו. ולכן הוא משלם עליהם כאילו היו בשלים מבלי להתייחס לענבים שנשארו. אבל בתבואה שרגילה להתקלקל הכל ביחד, יודה רבי יהושע לרבי יוסי הגלילי שנידון במשויר שבו [ודוקא בתבואה גדולה כמו סמדר, אבל בחיזו, שאין עדיין פרי כלל, יתכן שרבי יהושע יסבור כרבנן, שמשערין אותן כפי שווים עתה].

ועוד כתבו פירוש אחר, שרק בענבים סובר רבי יהושע שקנסו אותו לשלם כאילו הן ענבים שנגמרו בישולם. אבל בתבואה, שאינה חשובה כל כך, לא קנסו, ומשלם רק כפי שווים עתה. ועוד כתבו, שאף על גב שרבי יהושע סובר שמשלם כאילו הענבים בשלים, מכל מקום, גם